

Knjiga o nasledstvu zaradi smrti in o daritvah.

Dr. Josip Agneletto.

Prva knjiga novega italijanskega civilnega zakonika o *osebah in družini* je stopila v moč 1. julija 1959.* Sledila ji je druga knjiga o *dednem pravu in daritvah*, ki je bila objavljena dne 26. oktobra 1959 in je stopila v moč 21. aprila 1940. Naslednje leto, 30. januarja 1941 je bila objavljena tretja knjiga državlanskega zakonika o *lastnini*, ki je stopila v moč 28. oktobra 1941. Istočasno je bil priznan značaj državnega zakona *delovni listini* in je bilo izrečeno, da tvorijo v njej obsežene misli in izjave splošna načela za pravno uredbo države ter da služijo kot vodilni kriterij za razlago in uporabo zakonov.

Četrta knjiga o *obveznostih* (obligacijah) je bila objavljena 30. januarja 1941 in je stopila v moč 21. aprila 1942.

Peta knjiga o *delu* je sinteza o tvorni delavnosti italijanskih državljanov. Bila je objavljena 30. januarja 1941 in je stopila v moč 21. aprila 1942. In končno je šesta knjiga o *zaščiti pravic*, ki obsega določbe o vknjižbah, jamstvih, zastavnih pravicah, dokazilih in o zastaranju. Bila je objavljena 30. januarja 1941 in je stopila v moč 21. aprila 1942.

S kr. odlokom 16. marca 1942 je bilo vseh šest knjig z neznatnimi popravki spojenih v enotni državlanski (civilni) zakonik s 2969 členi, ki je bil objavljen z delovno listino in splošnimi predhodnimi določbami kot novi državlanski zakonik Kraljevine Italije. Bodi takoj omenjeno, da novi zakonik ni stopil samo na mesto prejšnjega državlanskega zakonika iz l. 1865, ampak tudi na mesto trgovskega zakonika iz l. 1881, ker je bil zakonodavec naziranja, da je avtonomna ureditev trgovino urejajočih norm izgubila pravico do obstoja v korporativnem gospodarskem sistemu. Posebne določbe o trgovinskih družbah, o zadrugah, o tvrdkah, o trgovinskih znamkah, o konkurenci, o trgovinskih knjigah itd. so bile uvrščene v peto knjigo o delu. Četrta knjiga o obveznostih pa vsebuje iz trgovskega življenja vznikle ustanove kakor komisijsko in spedijsko pogodbo, pogodbo o prevozu, o zastopstvu, o posredništvu in mešetarstvu, o pologu v javnih skladiščih, o tekočem računu, o bančnih poslih, o zavarovanju in o vrednostnih papirjih. S posebnimi zakoni so bili urejeni:

* Glej razpravo v Slovenskem Pravniku 1959, str. 215, 261.

menično pravo (kr. odlok 14. decembra 1955), čekovno pravo (kr. odlok 21. decembra 1955), borzno poslovanje in borzni senzali (kr. odlok 20. marca 1915 in dopolnilni poznejši odloki), končno stečajno pravo s prisilno (predhodno) poravnavo ter prisilno upravno likvidacijo (kr. odlok 16. marca 1942).

*

Ni namen teh črtic, podajati kritično oceno novega italijanskega dednega prava ali ga celo komentirati, seznaniti le hočejo slovensko pravniško javnost z novimi načeli, ki so v tej panogi vodila zakonodavca iz l. 1959 in rodila razlike med novim in starim zakonom, tako da si more vsakdo sam stvoriti sliko o socialni, etični in pravni evoluciji, ki se odraža v novi italijanski zakonodaji nasproti prejšnjim zakonom iz liberalne dobe sedemdesetih let minulega stoletja.

Preliminarni načrt druge knjige o dednem pravu in daritvi je predložila kr. komisija za reformo zakonikov ministru-čuvarju pečatov 25. marca 1956. Načrt je bil poslan v oceno vrhovnemu sodišču, državnemu svetu, prizivnim dvorom, univerzam in odvetniškim sindikatom. Na podlagi dospelih predlogov je sestavil odbor pravnikov pod predsedstvom ministra pravde končni načrt, ki je bil 10. decembra 1957 predložen parlamentarni komisiji. Na temelju njenih predlogov in pripomb je določil omenjeni odbor z ministrom pravde končnoveljavno zakonsko besedilo, ki je bilo odobreno s kr. dekretom 24. oktobra 1959.

Pripravljalno delo je vodilo načelo za jačjo zaščito družinske vezi in nezakonskih otrok, ki je stremelo tudi za zenačenjem zakonitega s testamentarnim nasledstvom. Smatralo se je namreč, da je potisnil zakon od 1865, zvest dogmi o premoči individualne volje (*favor testamenti*), zakonsko nasledstvo v podrejeni red.

Tehnično pomeni novi zakon sistematično preuredbo in logično razpredelbo vseh določb dednega prava, ki so bile v dosedanjem zakonu vključene med določbe o pridobitvi lastnine čl. 720—1049 in deloma tudi raztresene po celem zakoniku, tako da tvorijo sedaj vse te določbe samostojno in organično celoto. V drugo knjigo so končno uvrščene tudi določbe o daritvah, četudi bi bilo njih primernejše mesto med obligacijami. A zakonodavec je vztrajal pri starem naziranju, da tvorijo daritve prehod med dednim in obveznostnim pravom.

Knjiga se deli v pet naslovov: o splošnih določbah, čl. 456—564; o zakonitem nasledstvu, čl. 565—586; o opo-

ročnem nasledstvu, čl. 587—712; o delitvi zapuščin, čl. 713 do 768, in o daritvah, čl. 769—809.

Bodi že na tem mestu omenjeno, da je tudi novi zakon ohranil načelo neoficioznosti v dednih zadevah, ki ne pozna zapuščinske razprave s sodelovanjem sodišča niti prisojila zapuščine, ampak prepušča vso skrb in iniciativo za nastop, pridobitev, prenos in delitev zapuščine samim dedičem. Med dediči nastale spore rešuje sodišče v kontradiktornem postopku na podlagi tožbe prizadete stranke. Dediči so le dolžni na podlagi zakona o dednih taksah iz leta 1923 predložiti finančnemu oblastvu v štirih mesecih po smrti, ako je zapustnik umrl izven države v Evropi, v šestih, in ako je umrl izven Evrope, v osemnajstih mesecih izkaz vse imovine z navedbo dedičev in dolgov. Ko so dediči plačali dedno takso, morejo zahtevati na podlagi notarsko objavljene oporoke, ali pri zakonitem nasledstvu na temelju listin o sorodstvu, prepis zapuščine. Le v Novih pokrajinah je bilo uvedeno s kr. dekretom od 31. marca 1929 potrjeno o delovanju (*certificato di eredità*), s katerim pretor potrdi dedičem na podlagi predloženih listin njih dediško lastnost. Brez potrdila o dedovanju je nedopusten prenos lastninske pravice na dediče v zemljiški knjigi. —

I. Splošne določbe.

S smrtjo nastopi dedno nasledstvo ali nasledovanje. Deduje se na podlagi zakona, kadar ni oporoke (čl. 456, 457). Ta določba je bila predmet dolgotrajnega razpravljanja. So bili, ki so predlagali, da naj bi bilo nasledovanje urejeno predvsem na podlagi zakona, upošteva je tudi zapustnikovo voljo, z ozirom na funkcijo njegove imovine v narodnem gospodarstvu in z ozirom na družinske vezi. Češ, da nudi predloženo besedilo zapustniku celo večjo prostost kot zakon iz 1865 in da je *favor legis* le teoretičnega pomena. Ali prevladalo je naziranje, da mora omogočiti vprav sedanji pravni sistem, ki stremi za okrepitvijo družinskega čuta, družinskemu očetu, ki najbolj pozna tudi za bližnjo bodočnost potrebe svoje družine, da neovirano razpolaga s svojo imovino v meji zakonov. To načelo vzpodbuja k varčnosti, vceplja skrb za potomstvo, zajezi zapravljivost ter pospešuje zasebno iniciativo, ki je tvorna sila narodnega gospodarstva in narodnih interesov. Zato sta bili obe obliki zenačeni. In ker je priznано dedovanje tudi na podlagi oporoke, je logično, da nastopa intestatno nasledstvo le tedaj, kadar ni oporoke.

S tem je ostalo nespremenjeno besedilo bivšega zakona. Posebne važnosti je določba čl. 458, ki je tuja obč. drž. zak. in nemškemu pravu sploh in ki se glasi: *Nična je vsaka pogodba o bodoči zapuščini. Ravno tako je nično vsako pravno dejanje, s katerim se razpolaga z morebitnimi pravicami bodoče ne še otvorene zapuščine ali s katerim se jim nekdo odreka.*

Določba je stara. Prešla je iz Napoleonovega kodeksa v zakon od 1865 in je globoko ukoreninjena v pravnem čutu in pojmovanju italijanskega ljudstva, ki so mu ostali tuji vsi instituti avstrijskega prava o dednih pogodbah in odrečenju glede bodoče dediščine bodisi med bodočim zapustnikom in njegovim potomcem, bodisi med potomcem in drugo osebo.

Tem določbam so podvržena tudi pravna dejanja italijanskih državljanov, živečih v inozemstvu. Ako upoštevamo, da italijansko pravo ne priznava niti darilnih pogodb za primer smrti, gre tu za globoko etičen princip, ki hoče že vnaprej izključiti vsako špekulacijo z bližnjo ali hitro smrtjo kake osebe, kar učinkuje brezdvomno vzgojevalno tudi na polju kriminalistike in socialne etike.

Čl. 459 določa, da se pridobiva dediščina s sprejemom, čigar vzratni učinek sega tja do otvoritve zapuščine. S tem je bilo opuščeno dosedanje načelo, da se dediščina pridobiva *ipso iure* z zapustnikovo smrtjo. V parlamentarni komisiji so se oglasili glasovi, ki so priporočali uvedbo zapuščinske razprave po nemškem vzorcu, ki naj bi se združila z javnostnim načelom nepremične lastnine vsaj v omejeni obliki, kakor je institut potrdila o dedovanju, uvedenega v Novih pokrajinah, češ, da bi se takò omejili razni spori in približala zakonodaja javnostnemu sistemu nepremične lastnine. Večina komisije je priznala važnost zapuščinske razprave, zlasti za države s posebnimi socialnimi razmerami in je priznala tudi vso težino tega vprašanja za legislatorni napredek države. A z ozirom na specialne italijanske razmere in ljudsko razpoloženje je odklonila nasvete. —

Pred sprejemom dediščine je poklicani dedič (čl. 460) posestnik dediščine in se sme posluževati pri njeni začasni upravi in njenem varstvu posestnih tožb, ne da bi bil stvarno vzel dediščino v posest. S tem ne preide na njega posest kot taka, vendar se pravno ne razlikuje njegova posest od pokojnikove posesti, kakor bi se ta nadaljevala v poklica-

nem dediču (čl. 693 zak. iz 1865). S tem je bil zavržen predlog, da naj poklicani dedič pravno velja le za oskrbnika dediščine, in je bilo potrjeno staro načelo čl. 925 prejšnjega zakona, da preide *ipso iure* posest, ne pa tudi lastnina, dediščine na poklicanega dediča.

Pravni položaj poklicanega dediča v razdobju med pripadom (*dilazione*) in nastopom ali sprejemom dediščine mu daje pravico, pa bil ali ne bil v posesti dedne imovine, da varuje dediščino, da jo upravlja in da vodi posestne pravde. Ako se nahaja v posesti, ima tudi pasivno legitimacijo, da zastopa dediščino pred sodiščem (čl. 486). Z imenovanjem skrbnika ležeči zapuščini (čl. 528) s strani okrajnega sodnika preneha vsaka funkcija poklicnega dediča, ki ni v stvarni posesti zapuščine. Zakon razlikuje tedaj trojno možnost: poklicani dedič, ki ni v stvarni posesti dediščine in ki je ni sprejel (ležeča zapuščina), ima pravico, da zapuščino začasno upravlja, da jo nadzoruje in varuje s posebnimi tožbami. V tem štadiju sme okrajni sodnik imenovati zapuščini skrbnika uradno ali na predlog interesiranih oseb. Z imenovanjem skrbnika izgubi poklicani dedič, ki ni v posesti, vsako oblast nad ležečo zapuščino (čl. 528).

Če je pa dedič v stvarni posesti dediščine, a je še ni sprejel, je tudi pasivno legitimiran, da jo pred sodiščem zastopa; ni pa prisiljen to storiti; če ne pristopi na razpravo, imenuje sodnik zapuščini v to svrho skrbnika na čin.

S sprejemom dediščine pa preneha ležeča zapuščina in vse pravice pridejo na dediča.

II. Sposobnost dedovati.

Za nasledovanje je sposoben vsakdo, ki je ob otvoritvi zapuščine rojen ali vsaj spočet (čl. 462). Smatra se spočet, ako se nasprotno ne dokaže, kdor se rodi v tristo dneh po zapustnikovi smrti. Proti tej domnevi je dovoljen nasprotni dokaz. Ni pa tak dopusten, kadar je od časa otrokovega spočetja odvisno vprašanje njegovega zakonskega rojstva: Takò je nedopustno izpodbijati čas otrokovega spočetja, ki ga je rodila zapustnikova vdova v tristo dneh po moževi smrti, ker je domneva, da je bil v tristo dneh po moževi smrti od njegove vdove rojeni otrok v zakonu spočet, ne le *juris tantum*, ampak *iuris et de iure* (čl. 235 prve knjige).

Oporočni dediči smejo biti tudi še ne rojeni otroci žive osebe. Po novem zakonu ni več treba, da bi bil otrok tudi življenja zmožen, kakor je to zahteval čl. 724 starega za-

kona, ker je po čl. 1 prve knjige podana pravna sposobnost osebe že z njenim rojstvom, ne glede na to ali je življenja zmožna ali ne. Pri razpravi o prvi knjigi je bilo sicer omejneno, da se pridrži dednemu pravu, da odloči ali je merodajna za nasledstveno sposobnost novorojenčeva vitalnost ali ne. Zakonodavec pa ni smatral umestno, da bi se pri dednem pravu oddaljil od kriterija, ki ga je postavil pri osebnem pravu glede pravne sposobnosti oseb.

Znatno so bile spremenjene določbe o nevrednosti (*indegnità*). Dočim je bil nevreden po čl. 725 prejšnjega zakona, kdor je zakrivil kaznivo dejanje nasproti zapustnikovi osebi, je novi zakon (čl. 463) soglasno z večino parlamentarne komisije raztegnil sankcijo tudi na dejanja, izvršena proti njegovim bližnjim sorodnikom, ženi, potomcem (tudi zakonskim otrokom) in staršem. Vendar povzročé nevrednost le umor in poskus istega, zločini, ki se enako kaznujejo, in težka kleveta (čl. 463 št. 1, 2, 3).

Nevreden je tudi, kdor je omejeval prostost zapustnikove oporočne volje, skrnil ali ponaredil njegovo poslednjo voljo ali vedè rabil ponarejeno oporoko (čl. 463 št. 4, 5, 6). Določba izvira iz subjektivne zamisli o nevrednosti kot nezdržljivem dejstvu s predmnevano zapustnikovo voljo, kakor tudi iz objektivne zamisli o nevrednosti, nezdržljivi z moralnim in socialnim naziranjem občestva.

Kraljeva komisija je hotela istovetiti z umorom tudi uboj v dvoboju, ali minister pravde je omejil dedno nevrednost le na one primere dvoboja, ki se kaznujejo kot umor. Sankciji o nevrednosti je podvrženo tudi nagovarjanje k samomoru izpod 14 let stare osebe ali osebe, ki je brez lastne volje in razuma, ki se kaznuje po čl. 580 kaz. zak. kot umor. Glede klevete je novi zakon rešil stari spor in izrekel, da mora biti kleveta ugotovljena v kazenskem in ne civilnem postopku.

Po novem zakonu se ne smatra več nevrednost za vzrok dedne nesposobnosti (*incapacità*) kakor po starem zakonu in obč. drž. zak. (§ 540), kjer je bil nevredni *ope legis* izključen od dedovanja. Ampak le kot vzrok, ki izključuje od dedovanja *officio iudicis*, le zaradi sodnikove sodbe, dosledno staremu rimskemu principu: *indignus potest capere sed non potest retinere*. Izključitev nevrednega dediča je prepuščena tedaj le iniciativi interesiranih oseb. Praktična razlika med tem in prejšnjim kriterijem se odraža v zastaranju tožb za izključitev v 10 letih, dočim ni zastaranja pri dedni nesposobnosti.

Nevredni dedič je dolžan vrniti dohodke, ki jih je imel od nastopa dediščine, ne odgovarja pa za plodove, ki jih ni pobral.

Prednikova nevrednost ne izključuje od dedovanja njegovih otrok (čl. 465). Rehabilitacija nevrednega je mogoča, mora biti pa izrečena in izražena z oporoko ali z javno listino. Ne glede na to podeduje nevredna oseba vse, kar mu je zapustnik, ki je vedel za nevrednost, z oporoko zapustil.

III. Sprejem dediščine (čl. 467—494).

Kadar poklicani dedič ne more ali noče sprejeti zapuščine, preide ta na njegove zakonske potomce (čl. 467).

Sprejem je izrečen ali tih, nepogojen in časovno neomejen ter obsega celo zapuščino (čl. 474, 475). Dediščina se sprejme brez inventarja ali z inventarjem. Nedoletni in preklicani potrebuje za sprejem sodnikovo, juristične osebe, izvzemši družbe in zadruge, pa vladno dovolitev; sprejeti morejo le na podlagi inventarja (čl. 475).

Parlamentarna komisija se je bavila z vprašanjem, ali ohraniti ali sploh odpraviti nasledstvo brez inventarja, ki vsebuje osebno in neomejeno dedičevo odgovornost za zapuščinska bremena, tako da bi postala dedščina enostaven prenos imovine brez ozira na družinsko kontinuiteto in solidarnost. To individualistično naziranje je bilo odklonjeno in ohranjeno staro načelo zakona iz l. 1865, da je moči zapuščino nastopiti brez inventarja ali z inventarjem, vendar pa z znatno olajšavo starih določb v svesti, da je čut družinske povezanosti in solidarnosti v italijanskem ljudstvu takò jak, da često čuti dedič, zlasti če je ožji sorodnik, etično dolžnost, da prevzame dolgove svojega prednika.

Odsvojitve dedne pravice in odstop proti plačilu pomeni sprejem zapuščine (čl. 477).

Pravica do zapuščine zastara v 10 letih. Komur pa je na tem, da se sprejem prej izvrši, sme zahtevati od sodišča, da postavi rok, v katerem mora poklicani dedič izjaviti, ali dediščino sprejme ali odklanja. Po preteku roka se izgubi dedna pravica. Če je bil sprejem zapuščine posledica sile ali zle namere, se sme izpodbijati v 5 letih. Zaradi zmote je izpodbijanje nedopustno (čl. 480—483).

Važnih sprememb je bil deležen institut inventarja. Načrt novega zakona se ni zadovoljil s splošno proklamacijo, da dedič odgovarja za dolgove zapuščine *usque vires haereditatis*, ampak je hotel določiti tudi način, kako naj se ugotovi zapuščinska imovina, da upniki ne bodo prikraj-

šani. Predvsem je bila podvržena ostri kritiki dosedanja določba čl. 976, ki je dajala dediču z inventarjem možnost, da sme plačati po enem mesecu, odkar je bil objavljen poziv v uradnem listu, upnike in legatarje po vrsti, kakor so se oglašali, dokler se ni izplačala zapuščina.

Sprejem zapuščine z dobroto inventarja se izvrši z izjavo pri notarju ali pri sodišču, kjer se je otvorila zapuščina. Izjava se vpiše v zapuščinski register, ki ga prejšnji zakon ni poznal. V enem mesecu mora sodni kanclist poskrbeti za zaznambo izjave v zemljiški knjigi oziroma v starih pokrajinah na hipotečnem uradu. Če je bil napravljen inventar pred tako izjavo, se vpiše v register dan inventarja; če se pa napravi pozneje, mora javni urad, ki ga sestavi, naznaniti sodišču v enem mesecu dan sestavitve (čl. 484).

Poklicani dedič, ki je iz katerega koli naslova v stvarni posesti cele dediščine ali njenih delov, mora napraviti inventar v treh mesecih po smrti ali od dneva, ko je izvedel, da mu je pripadla zapuščina. Tak rok sme sodišče podaljšati največ za tri mesece. Po preteku roka se poklicani smatra za enostavnega dediča brez dobrote inventarja.

Ako dedič še ni dal izjave, da sprejme zapuščino z inventarjem, se mora odločiti v 40 dneh, odkar je bil inventar sestavljen, ali zapuščino sprejme ali odkloni. Po preteku tega roka se smatra, da je dediščino sprejel brez blagodatí (čl. 485).

Poklicani dedič, ki ni v posesti dediščine, ima pravico sprejeti zapuščino z inventarjem, dokler ne zastara pravica, to je v 10 letih. Po dani izjavi mora dedič napraviti v treh mesecih inventar; drugače se smatra, da je sprejel dediščino nepogojno. Če pa je napravil inventar, ne da bi bil dal izjavo, mora to storiti v 40 dneh od sestave inventarja; drugače izgubi pravico do zapuščine (čl. 487).

Nedoletni, preklicani in delno preklicani izgube pravico do inventarja eno leto po svoji polnoletnosti odnosno potem ko je nehal njih podrejeni položaj (čl. 489).

Dobrote inventarizacije so, da dedič ohrani nasproti dediščini vse svoje pravice in terjatve, odgovarja za obveze zapuščine le do višine podedovane imovine, odgovarja pri upravi zapuščine le za veliko krivdo. S tem je bila razveljavljena določba čl. 979 prejšnjega zakona, ki je nalagala dediču pravdne stroške, če je vodil pravde brez verjetnosti zmage. Če dedič odsvoji ali obremeni zapuščinsko imovino ali se glede nje pogodi brez dovoljenja sodišča, izgubi do-

broto inventarja; to nastopi tudi, kadar so netočne navedbe v inventarju.

IV. Ločitev imovine, plačilo dolgov in volil (čl. 495—518).

V novem zakonu je vsebovana posebna zaščita zapuščinskih upnikov in volilobjemnikov, ki jo prejšnji zakon ni poznal, ker je zakonodavec iz 1865. leta sploh prepuščal varstvo interesov skoro izključno posameznikovi individualni skrbi in spretnosti. Šele novejša zakonodaja je pričela, zlasti z zakonom o plačilnem nalogu z dne 7. avgusta 1936 polagati večjo pažnjo varstvu upnikov pred brezvestnimi dolžniki v interesu zaupanja in kredita v medsebojnem življenju in narodnem gospodarstvu.

Stari zakon je poznal edinole institut ločitve zapuščine od dedičeve imovine (čl. 1032, 2054—2065 c. zak. iz 1865). S tem so šele dosegli zapustnikovi upniki in legatarji pravico prednosti pred dedičevimi upniki.

Novi zakon je poglobil in razširil imovinsko ločitev (čl. 512—518). Ob otvoritvi zapuščine se nahajajo vsi upniki in legatarji, izvzemši privilegirane upnike (s hipotekami in drugimi jamstvi), v enakem pravnem položaju nasproti zapuščini; vsem je dana možnost, da se zavarujejo nasproti dedičevi plačilni nesposobnosti z ločitvijo imovine. Kdor se ne posluži te ugodnosti, nima več pravice kot vsak dedičev osebni upnik. Ako se zahteva ločitev v treh mesecih po smrti, sega njen pravni učinek vse do otvoritve zapuščine, tako da imajo vse v četrtertletju vložene prošnje za ločitev enako prednost.

Zapuščinski upniki imajo prednost pred volilobjemniki. Vkljub ločitvi zapuščine smejo seči upniki in legatarji tudi po dedičevem premoženju.

Tudi po novem zakonu (čl. 512) koristi ločitev le osobam, ki so jo zahtevale; vsi drugi tekmujejo z dedičevimi upniki. Če pa ne zadostuje del zapuščine, ki ni bil ločen, za poplačilo ostalih upnikov in volilobjemnikov, je njim nasproti ločitev brez učinka, izvzemši da bi bile mogle priti do kritja njih terjatve iz neločene imovine, če bi bila pravočasno ločena.

Ločitev premoženja se izvrši z inventarjem, nepremičnin z zemljiškoknjžno zaznambo prošnje za ločitev. V Novih pokrajinah velja glede zemljiškoknjžnih zaznamb čl. 52 bis zemljkjn. zakona z dne 28. marca 1929, ki zahteva za zaznambo pisan dokaz o obstoju terjatve.

Na zahtevo upnikov ali legatarjev mora položiti dedič kavcijo za premoženje (čl. 492).

Dedič brez inventarja sme plačati dolgove in volila po svoji lastni volji, izvzemši da je bila izvršena imovinska ločitev. Njegov pravni položaj je enak položaju, ki ga ima dedič po obč. drž. zak. po prisojilu zapuščine.

Ako pa je bil napravljen inventar in ako ni bilo prigovorov s strani upnikov in volilojemnikov v roku enega meseca proti individualnemu plačilu dolgov, lahko prične plačevanje po vrsti dospelih prijav. Po izčrpani dediščini imajo upniki le še regres nasproti volilojemnikom do višine prejetega volila. Ta pravica zastara v treh letih (čl. 501, 502).

Če se kdo upre proti individualnemu plačevanju ali če sam dedič to želi, nastopi likvidacija zapuščine s sklicem upnikov in volilojemnikov (čl. 498) v enem mesecu po vloženem prigovoru. Sklic opravi notar, ki si ga dedič izbere v kraju, kjer se razpravlja zapuščina. Tako ostane vodstvo stvarno v dedičevih rokah. Nova načela likvidacije, ki jih je sprejel novi zakon, bi bila:

- a) pogojne terjatve se plačajo proti kavciji;
- b) nedospele terjatve dospejo;
- c) po objavi poziva upnikom in volilojemnikom niso dovoljene nove izvršbe, započete se pa lahko nadaljujejo, kolikor je njih smoter vnovčitev zapuščine;
- č) za razdelitev izkupila veljajo določbe civilnopravnega postopnika;
- d) pri zavlačevanju likvidacije imajo upniki in volilojemniki pravico zahtevati, da sodišče določi dediču rok za likvidacijo;
- e) upnikom, ki se ne priglasijo v določenem roku, se je priznala pravica, da smejo zahtevati od dediča plačilo, kolikor bi bila z likvidacijo izčrpana podedovana imovina. Ta pravica zastara v treh letih;
- f) seznam ugotovljenih terjatev ima nasproti dediču izvršilno moč.

Proti likvidaciji je dovoljena pritožba na sodišče.

Dedič, ki zanemarja določene roke ali ne izvrši likvidacije, izgubi iz inventarja izvirajoče koristi (čl. 499, 501, 502, 505).

Po enem mesecu, ko je pretekel rok za prijavo terjatev, more dedič prepustiti zapuščino upnikom in volilojemnikom, če ni še ničesar odprodal. Njegova izjava se vpiše v zapuščinski vpisnik in se objavi kakor izjava o sprejemu zapuščine z dobroto inventarja. Od tega trenutka ne more dedič več razpolagati z zapuščino (čl. 507).

Sodišče imenuje skrbnika. Ostanek zapuščine po plačilu dolgov, volil in stroškov likvidacije pritiče dediču (čl. 508).

V. Odrečenje dediščini (čl. 519—527).

Odrečenje se izvrši z izjavo, dano pred javnim notarjem ali sodiščem, kjer se je otvorila zapuščina, in se vpiše v zapuščinski vpisnik. Parlamentarna komisija se je izrekla za veljavnost odrečenja le pred sodiščem, vendar je bila sprejeta v besedilo zakona določba, ki dovoljuje odrečenje pred javnim notarjem ali pred sodiščem.

Pogojno ali začasno odrečenje je brez moči. Kdor se odreče, se smatra kakor da ni bil nikoli poklican za dediča, ker je odrečenje rektroaktivno. Obdrži pa volila in darila. Če se poklicani dedič odreče zapuščini v škodo svojih upnikov, more sodišče pooblastiti upnike, da sprejmejo zapuščino do kritja svojih terjatev. Kdor je pridobil pravice na nepremičninah od dediča, ki je stopil na mesto onega, ki se je zapuščini odrekel, preden je bila zaznamovana upnikova tožba za sprejem zapuščine v zemljiški knjigi, obdrži pridobljene pravice. Čl. 949 prejšnjega zakona je dovoljeval izpodbijanje odrečenja le, če je bilo storjeno zlonamerno *in fraudem creditorum*. Parlamentarna komisija je vztrajala na tem starem kriteriju, ali kakor prvotni načrt tako je tudi končno besedilo zavrglo kriterij zle namere in obdržalo kriterij škodljivosti odrečenja.

Odrečenje je preklicno, dokler še ni drug dedič sprejel zapuščine. Če je bilo izsiljeno ali storjeno iz zle namere, se lahko izpodbija v petih letih, odkar je prenehala sila ali bila odkrita zla namera. Kdor bi bil skril imovino, ki spada v zapuščino, se dediščini ne more odreči in se smatra za nepogojnega dediča.

VI. Tožba za dediščino (čl. 533—535).

Stari zakon ni ničesar določal glede pravnega odnošaja med dedičem in posestnikom zapuščine, tako da je bilo dvomljivo, ali naj se smatra dediščina za univerzalnost stvari in se kot taka lahko zahteva, ali naj se zahteva vsak posamezen predmet zase. Sledeč nekaterim novejšim zakonodajam in tudi obč. drž. zakoniku (§ 823), je zakonodavec v čl. 533 in 534 določil, da more zahtevati dedič priznanje lastnosti kot dediča od vsakogar, ki poseduje vse ali nekatere dobrine iz dednega naslova ali brez naslova. Če pa posestnik trdi, da je pridobil dobrine iz drugega

naslova, se mora nastopiti proti njemu z lastninsko tožbo (rei vindicatio).

Tudi nasproti tretjim, ki so dobili dobrine od dozdevnega dediča ali od posestnika brez naslova, je dopustna „actio haereditatis“, izvzemši da dokažejo, da so pridobili dobrine odplatno in v dobri veri. Ta norma velja pri nepremičninah le tedaj, ako so bile prepisane na dozdevnega dediča in na njegovega naslednika pred zaznambo tožbe za dediščino. V dobri veri je, kdor je pridobil posest dediščine ali dobrin v prepričanju, da je dedič in če tako prepričanje izvira iz opravičljive zmote. Dolžan je vrniti plodove, pridobljene po vročitvi tožbe; ako pa je dobrine odsvojil, mora plačati izkupiček ali odstopiti še ne vnovčeno terjatev.

VII. Nujni dediči (čl. 536—564).

Institut nujnega deleža je bil ohranjen v novem zakonu, ne samo ker je njegova funkcija krepilo družinskih stikov, ampak ker je najizdatnejši protiutež proti skrajnemu gospodarskemu individualizmu. Razdedinjenje, ki ga je odpravil zakon iz leta 1865, ni bilo vzpostavljeno, ker so urejeni težji primeri nehvaležnosti že v določbah o dedni nevrednosti.

Osebe, ki imajo po zakonu neokrnljivo pravico do dednega deleža ali druge pravice do zapuščine, so zakonski otroci, zakonski starši, nezakonski otroci in soprogi. Zakonskim otrokom so tem enaki pozakonjeni in posimovljeni. Potomcem zakonskih in nezakonskih otrok daje zakon enake pravice kakor njih prednikom, kadar stopijo na njih mesto.

Zakonskim otrokom pritiče polovica roditeljeve imovine, ako je zapustil enega otroka, in dve tretjini, ako je zapustil dva ali več otrok (čl. 537). Po čl. 805 prejšnjega zakona je pripadala otrokom le polovica zapuščine.

Kdor umre brez zakonskih otrok, znaša nujni delež, ki pritiče njegovim roditeljem, eno tretjino imovine kakor v prejšnjem zakonu (čl. 538).

Nezakonskim otrokom, ki so bili priznani ali sodno za take proglašeni, pritiče kot nujni delež, ako ni zakonskih otrok in roditeljev, ena tretjina zapuščine, če je en sam otrok, in polovica, kadar jih je več. Po prejšnjem zakonu sta pripadli v tem primeru nezakonskim otrokom le dve tretjini deleža, ki bi jim bil šel, ako bi bili zakonski.

ods. Poročnemu drugu je pridržan, kadar ni zakonskih otrok in staršev, užitek dveh tretjin in zapuščine (čl. 540); po starem zakonu od leta 1865 mu je pripadal užitek le tretjine imovine. Osnovni zakonski osnutek je nameraval priznati soprogu, kadar ni otrok in roditeljev, polovico premoženja v polno last. Parlamentarna komisija pa je bila za to, ne glede na novejšje zakonodaje (južnoameriška, francoska in ogrska), ki dajejo prednost soprogu, da se prizna preživelemu drugu v last polovica imovine, pridobljene med zakonom. Ali z ozirom na princip o ločitvi imovine med soprogi, ki je bil postavljen v prvi knjigi, je zakonodavec priznal zakonskemu drugu kot nujni delež le užitek in to od dveh tretjin zapuščine, ker mu je s tem omogočeno preživljanje in se ohrani zapuščina zapustnikovi družini.

Kadar konkurirajo z zakonskimi nezakonski otroci, znaša nujni delež dve tretjini imovine, in vsak nezakonski otrok dobi polovico dela, ki ga dobi zakonski otrok. Ali delež, ki ostane zakonskim otrokom, ne sme biti manjši od tretjine imovine. Imajo pa zakonski potomci pravico izplačati nezakonske otroke v denarju ali v podedovanih nepremičninah (čl. 541).

Če tekmuteta en sam zakonski otrok in zakonski drug, pritiče otroku ena tretjina v last, in zakonskemu drugu ena tretjina v užitek; po njegovi smrti pripade otroku v last polovica te tretjine (čl. 542).

Če je več otrok, znaša njim in soprogu pristoječi nujni delež dve tretjini ali osem dvanajstin, od katerih gredo soprogu za užitek tri dvanajstine. Če pa so poleg soproga in zakonskih otrok še nezakonski otroci, znaša nujni delež tudi osem dvanajstin, od katerih pripadejo soprogu kot užitek tri dvanajstine; ostalih pet dvanajstin in golo lastnino treh dvanajstin, ki jih uživa soprog, si delé med seboj zakonski in nezakonski otroci po zgoraj omenjenem ključu (čl. 542).

Ako pa tekmuje soprog z enim nezakonskim otrokom, znaša pristoječi mu nujni delež pet dvanajstin zapuščine za užitek, a nezakonskemu otroku pripade v polno last četrtnina imovine ter v golo last petina dobrin, ki jih je določil kot užitek zakonski drug. Pri več nezakonskih otrocih znaša užitek četrtno zapuščine, a nezakonskim otrokom pripade v polno last ena tretjina in v golo last polovica dobrin, ki jih je dobil za užitek zakonski drug (čl. 543).

Kadar je zapustnik zapustil le roditelje in zakonskega druga, pritiče temu pet dvanajstin kot užitek in roditeljem četrtnina zapuščine v polno last (čl. 544).

Če so preostali le roditelji in en nezakonski otrok, znaša nujni delež polovico imovine, in pri več nezakonskih otrocih dve tretjini. Vsak roditelj dobi enak delež kakor nezakonski otrok, ali najmanj šestino cele zapuščine (čl. 545).

Ako je pokojnik zapustil roditelje, soproga in nezakonske otroke, sme razpolagati le s tretjino premoženja; od ostalih dveh tretjin ali desetih petnajstin pritiče večji del (sedem petnajstin) nezakonskim otrokom (čl. 546).

Soprog, ki je bil sodno ločen iz lastne ali skupne krivde, nima pravice do nujnega deleža (čl. 548, 585). Iz demografskih razlogov je bila črtana določba, da se zniža užitek soproga, ki tekmuje z enim zakonskim otrokom, od ene tretjine na eno četrtno, če se na novo poroči.

Nujni delež mora biti prost bremen (čl. 549).

Ravno tako je bil odbit predlog, da naj bi pritikal otroku do 50. leta starosti le užitek kot nujni delež in da bi pridobil polno lastnino šele pozneje, ako ne bi imel otrok.

Nujni dedič, ki mu je bilo voljeno volilo namesto nujnega deleža, sme odkloniti volilo in zahtevati nujni delež. Ako pa obdrži volilo, nima pravice na njegovo dopolnitev, izvzemši da mu je zapustnik izrečno priznal to pravico (čl. 551).

Ako bi oporočne odredbe prekašale razpoložljivi delež zapuščine, se zmanjšajo do zapustne meje. Isto velja o daritvah, ki pa pridejo pri zmanjšanju na vrsto šele po oporočnih odredbah (čl. 554, 555).

Zmanjšanje oporočnih in darilnih dajatev more zahtevati vsak nujni dedič (legitimar). Tej pravici se ni moči odreči (čl. 557). Bodi omenjeno, da se daritve zmanjšujejo po vrsti, pričesni pri najzadnji (čl. 559). Nepremičnine, ki se vrnejo v zapuščino zaradi zmanjšanja daritev, so proste bremen, tudi če bi jih bil medtem obdarjenec obremenil (čl. 561). V novih pokrajinah je v veljavi v tem pogledu čl. 12 kr. d. 28. marca 1929 o uvedbi novega zemljiškoknjižnega zakona, ki je modificiral analogno določbo čl. 1094, 1095 prejšnjega zakona z ozirom na publicistični princip, ki je v moči v nepremičninskem pravu Novih pokrajin. Vrednost daritve, ki je ni mogoče več rešiti, gre v breme zapuščine (čl. 562).

Darovane dobrine mora vrniti tudi, kdor jih je pridobil od obdarjenca, ne glede na svojo dobro vero. To načelo je popolnoma nasprotno z načelom § 824 odz.

VIII. Zakonito nasledstvo (čl. 565—586).

Zapuščina brez oporoke umrle osebe pripade njegovim zakonskim otrokom, nezakonskim otrokom, njegovim staršem in stranskim sorodnikom ter preostalemu soprogu.

Zakonski in nezakonski otroci ali njih potomci ter soprogo so poklicani, tako da dobi soprogo poleg enega samega otroka polovico premoženja za užitek; če je pa več otrok, eno tretjino premoženja. Po starem zakonu je imel pravico užitka največ do četrtnine imovine. Nezakonski otroci dobe polovico deleža, ki bi ga imeli, ako bi bili zakonski. Toda delež, ki ostane zakonskim otrokom, ne sme biti manjši od tretjine cele zapuščine. Ta omejitev navzdol je bila nepoznana zakonu iz leta 1865.

So pa nezakonski otroci le oni, ki so bili od staršev izrečno priznani ali za take proglašeni s sodbo v onih štirih izjemnih primerih, v katerih čl. 269 prve knjige dovoljuje iskati očeta. Iskati mater pa je dovoljeno, ako se le dokaže istovetnost z otrokom, ki ga je rodila dozdevna mati (čl. 272 prve knjige).

Če tekmuje zakonski otrok s starši ali s soprogom, mu pritičeta dve tretjini zapuščine kakor po starem zakonu; če tekmuje s starši in s soprogom, pritiče ena tretjina v last soprogu in ena četrtnina v last staršem, ostanek pa nezakonskim otrokom. Novi zakon je ohranil v tej točki razmerje, ki je bilo že doslej v moči, z razliko da pritiče sedaj soprogu ena tretjina namesto prejšnje ene četrtnine zapuščine in to na breme staršev.

Kadar ni zakonskih otrok, staršev in soproga, pripade nezakonskim otrokom cela zapuščina.

Roditelji ter bratje in sestre dedujejo po glavah, ali roditeljem mora ostati vsaj tretjina zapuščine. Če ni bratov in sester in njih potomcev, dedujejo roditelji; kadar ni roditeljev, dedujejo njih bratje in sestre in njih potomci. Če ni roditeljev, konkurirajo z zapustnikovimi brati in sestrami dedje, ki jim pritiče delež, ki bi bil pripadel roditeljem. Tako da dobe polovico očetovi in drugo polovico materini starši. Kadar niso v enaki vrsti, izključuje bližja vrsta bolj oddaljeno.

Soprogu poleg nezakonskih otrok pritiče tretjina zapuščine v last. Pripade mu pa v last polovica zapuščine, če tekmuje le s predniki ter z brati in sestrami ali njih potomci. Tako je bilo tudi po starem zakonu.

Ako tekmuje soprogo z drugimi stranskimi sorodniki do četrte stopnje, mu pritičejo tri četrtnine zapuščine v last; in

če ni niti teh stranskih sorodnikov, mu pritiče cela zapuščina.

Prejšnji zakon je priznaval soprogu poleg stranskih sorodnikov do šeste stopnje pravico le do dveh tretjin zapuščine. Če je bil zakon sodno ločen po krivdi sprogovi ali po krivdi obeh, nima preostali sprog pravice do zapuščine (čl. 585).

Kadar ni potomcev niti prednikov, niti bratov in sester in njih naslednikov, dedujejo stranski sorodniki do šeste stopnje. Računa se po številu zaroditev navzgor do skupnega prednika in nato navzdol do sorodnika, ne da bi se štel skupni prednik. V glavni črti pa se računajo stopnje po številu zaroditev med zapustnikom in potomcem.

Nova je določba v korist nezakonskih otrok, da ti-le nasledè roditelja svojega prej umrlega očeta ali matere, a le tedaj, če zapustnik ni zapustil ne žene, ne potomcev, staršev, bratov ali sester, niti stranskih sorodnikov do tretje stopnje (čl. 577).

Po nezakonskem otroku lahko dedujejo le njegovi potomci, starši, ki so ga priznali ali so bili za roditelje proglašeni in njegov sprog; ne dedujejo pa drugi sorodniki ali potomci njegovih staršev (čl. 578, 579).

Kjer ni dovoljeno iskati roditeljev, imajo nezakonski otroci, ako so dani pogoji čl. 279 prve knjige, pravico do dosmrtné rente v sorazmerju z zapustnikovo imovino. Renta ne sme presegati dohodkov dednega deleža, ki bi jim prital, ako bi bili za nezakonske otroke priznani ali sodno za take proglašeni (čl. 580).

V pomanjkanju sorodnikov do šeste stopnje in pri nezakonskem zapustniku brez potomcev, soproga in roditeljev, ki so ga priznali, pripade po zakonu zapuščina državi brez vsakega sprejema. Država odgovarja za dolgove in volila do vrednosti zapuščine.

IX. Oporočno nasledstvo (čl. 587—600).

Oporoka je preklicno dejanje, s katerim se razpolaga za primer smrti s celo imovino ali z enim njenim delom. Naredbe, ki nimajo imovinskega značaja, so veljavne tudi, kadar oporoka ne vsebuje imovinskih naklonil, kakor priznanje nezakonskih otrok, navodil glede vzgoje, predlaganje varuha, oprostitev od vračunanja itd. (čl. 587).

Če razpolagajo poslednjevoljne naredbe s celo imovino ali z njenim delom, so vesoljnega značaja in dajo nasledniku svojstvo dediča, ne glede na rabljene izraze. Druge

naredbe so partikularnega značaja in dajo prejemniku svojstvo legatarja.

Tudi če se naredba nanaša na določene dobrine ali na skupino imovine, ne izključuje postavitve za dediča iz univerzalnega naslova, ako je oporočnik nameraval izročiti te dobrine kot kvoto cele svoje imovine (čl. 588).

Zakon ne razlikuje med testamentom in kodicilom. V enem in istem spisu ne smeta napraviti oporoke dve ali več oseb. Recipročne oporoke so nične. Ničnost oporoke se ne da več uveljaviti, ako je poklicani po zapustnikovi smrti oporoko potrdil ali jo izvršil (589, 590).

Ne more napraviti veljavne oporoke, kdor še ni dovršil osemnajst let, kdor je preklican zaradi slaboumnosti in komur se dokaže, da je bil duševno bolan ob času oporoke, tudi če ni bil preklican. Oporoka se sme izpodbijati v petih letih, odkar so se pričele izvajati oporočne naredbe (čl. 591).

Kdor ima zakonske potomce, ne more z oporoko zapustiti nezakonskim otrokom, ki so bili priznani ali za take sodno proglašeni, več kot bi bili dobili, ako bi bil zapustnik umrl brez oporoke (čl. 592). Nezakonski otroci, ki jih ni moči priznati, smejo dobiti z oporoko le polovico onega, kar dobi najslabše obravnavani zakonski otrok; nikoli pa ne več kot tretjino zapuščine. Kar je odveč, se razdeli med zakonske otroke in nezakonske, ki jih ni mogoče priznati.

Če je zapustnik zapustil soproga, ne morejo taki nezakonski otroci dobiti več kot tretjino in ostalo pripade soprogu. Tudi v tem primeru imajo zakonski potomci pravico, odpraviti nezakonske nepriznane otroke (čl. 593).

Ta določba čl. 593 v korist prešustnih in v krvoskrumbi spočetih otrok, ki jih ni moči priznati, pomeni veliko socialno spremembo nasproti določbi čl. 767 starega zakona, ki je takim otrokom priznaval edino le pravico do prehrane. Novi zakon pa jim daje popolno možnost oporočnega dedovanja, če zapustnik umre brez zakonskih otrok in brez soproga.

Tudi pri oporočnem dedovanju imajo nepriznani in nezakonski otroci, ki jih ni moči priznati, pravico dosmrtno rente nasproti dedičem in legatarjem, ki so podedovali razpoložljiv del imovine (čl. 594).

Važna je določba, da soprog v drugič poročenega zapustnika ne more pridobiti oporočno od svobodno-razpoložljivega dela več kot je prejel najslabše odpravljeni otrok iz prejšnjega zakona. Pri tem se morajo upoštevati in vrčunati tudi daritve, ki jih je bil soprog za življenja deležen.

Kar je odveč, se razdeli na enake dele med njega in med zapustnikove otroke (čl. 595).

Nične so oporočne odredbe v korist varuha in sovaruha, izvzemši da sta bližnja testatorjeva sorodnika (prednik, potomec, brat, sestra ali soprog). Tako so nična oporočna naklonila v korist notarja ali drugega javnega uradnika ter v korist oporočnih prič ali tolmača, kakor tudi v korist pisarja tajne oporoke in notarja, ki je sprejel v shrambo tako nezapečateni oporoko, ako ni zapustnik lastnoročno odobril takih naklonil (člen 596—598).

Vse te ničnosti obsegajo tudi naredbe v prid vmesnih oseb, to je roditeljev, otrok in soproga omenjenih nesposobnih oseb (čl. 599).

Zapuščine v korist nepriznanih društev postanejo neveljavne, ako se ni prosilo za priznanje društva v enem letu, odkar je postala oporoka izvršljiva. Stari zakon ni poznal take določbe (čl. 600).

X. Oblika oporoke (čl. 601—619).

Zakon dopušča trojno obliko oporoke: lastnoročno pisano, javno oporoko v notarskem spisu in tajno oporoko (čl. 601).

Lastnoročno oporoko mora spisati, datirati in podpisati zapustnik sam. Tudi če ne vsebuje podpis imena in priimka, je veljavna, da le označa z gotovostjo testatorjevo osebo. N. pr. „Vaš oče“ ecc. Čas mora biti označen z dnevom, mesecem in letom. Dokaz neresničnosti navedenega časa je dopusten le, kadar od njega zavisi veljavnost oporoke (čl. 602).

Ni potrebno označiti spisa kot oporoko, mora pa izvirati to svojstvo iz njegove vsebine. Enako določbo sta vsebovala čl. 774 in 776 prejšnjega zakona.

Javno oporoko zapiše in prečita notar v prisotnosti dveh odnosno, če testator ne zna čitati, štirih prič. Po prejšnjem zakonu so bile potrebne vedno štiri prič (čl. 603). Kdor zna vsaj čitati, lahko napravi tajno oporoko, ki jo ali sam napiše in podpiše; ali mu jo napiše druga oseba, sam pa jo podpiše na vsaki polpoli (čl. 604). Taka oporoka mora biti zapečateni in izročena notarju v shrambo pred dvema pričama. Če oporočnik ni znal ali mogel podpisati od druge osebe napisano oporoko, mora izjaviti notarju, ki oporoko sprejme, da je oporoko prečital (čl. 605). Ustna oporoka je po italijanskem pravu nedopustna.

Bistvene napake oporoke se morajo uveljavljati v desetih letih, dočim je treba izpodbijati veljavnost zaradi drugih nedostatkov v petih letih (čl. 606).

* * *

V sili napravljena oporoka je veljavna, ako je napravljena pismeno pred notarjem, okrajnim sodnikom ali drugim poklicanim sodnikom, pred županom ali svečenikom v prisotnosti dveh prič. Oporoko morajo podpisati tudi testator in priče, ako morejo podpisati. Taka oporoka izgubi svojo moč po treh mesecih, odkar je ovira prenehala (609, 610).

Na morju se napravi oporoka pred poveljnikom ali namestnikom ladje, pred kapitanom, gospodarjem ali drugim kapitanom odnosno njih namestniki (čl. 611). Tudi ta oporoka mora biti pisana in sicer v dveh izvodih in podpisana od onega, ki jo sprejme ter od oporočnika in dveh prič, ako morejo pisati. Hrani se med ladijskimi listinami (čl. 612). V prvem inozemskem pristanišču, kjer ima sedež italijanski konzul ali konzularni agent, se mu izroči en izvod oporoke; in ko se vrne ladja v domovino, mora biti izročena oporoka pomorskemu oblastvu (čl. 613, 614).

Taka oporoka izgubi svojo moč tri mesece potem, ko se je oporočnik izkrcał v kraju, kjer lahko napravi redno oporoko (čl. 615). Podobne določbe veljajo za oporoko v zrakoplovih (čl. 616). Odklonjen je bil predlog, da naj bi se vsaj v takih izrednih primerih dovolila ustna oporoka pred pričami, ravno z ozirom na netočnost in negotovost takih oporok.

Med vojnimi operacijami, v ujetništvu, na tuji zemlji in v krajih, kjer ni komunikacij, lahko napravi vojak oporoko pred častnikom, vojaškim duhovnikom ali uradnikom Rdečega križa v prisotnosti dveh prič; tudi za to oporoko veljajo podobne formalnosti kakor za druge izredne oporoke (čl. 617, 618).

XI. Razglasitev oporoke (čl. 620—623).

Kdor hrani lastnoročno pisano oporoko umrle osebe, jo mora takoj po smrti izročiti pristojnemu notarju, da jo razglasi. Vsak, ki je na tem interesiran, lahko zahteva s predlogom na okrajnem sodišču onega kraja, kjer se je otvorila zapuščina, da se določi rok, v katerem je izročiti oporoko notarju za razglasitev. Ako je pa bila javna ali

tajna oporoka pri notarju položena, je on dolžan obvestiti o javni oporoki dediče odnosno razglasiti tajno oporoko (čl. 620).

Novi zakon je odklonil način objave, ki je lasten nemškemu pravu in ki ga vrši sodišče po službeni dolžnosti. Tako je opustil tudi način razglasitve, ki je doslej veljal v italijanskem pravu, po katerem se je izvršila razglasitev edino le na zahtevo in iniciativo interesirane osebe. Sprejel je eklektičen sistem, ki nalaga notarju, da objavi brez tuje pobude oporoko, ki je bila pri njem založena ali ki mu je bila v ta namen izročena (čl. 621).

Prepis zapisnika o razglasitvi lastnoročne in tajne oporoke ter prepis javne oporoke mora izročiti notar preturi, kjer je na vpogled interesiranim osebam (čl. 623). Tako so hoteli varovati koristi upnikov, medtem ko je stari zakon prepuščal varstvo lastnih koristi posamezniku.

XII. Imenovanje dediča (čl. 624—648).

Nična je vsaka poslednjevoljna naredba v korist nedoločene osebe (čl. 628). Ohranila pa se je (čl. 627) določba starega zakona (čl. 825) o fiduciarnih naredbah, obstoječih v tem, da zapustnik postavi le navidezno za dediča imenovano osebo, medtem ko je dejansko namenil zapuščino drugemu. Tudi če se dà predmnevati iz same oporoke obstoj take naredbe, je dopusten dokaz, da je poslednjevoljna določba navidezna.

Izvršitev simuliranega naloga je odvisna od dobre volje fiduciarnega dediča. Ako je pa nalog izvršil, ne more zahtevati vrnitev zapuščine, ker ima njegova obveza značaj naturalne obligacije.

Dovoljene so določbe za dušni blagor, če je določena imovina ali če je vsaj mogoče določiti v to namenjeno vsoto. Ta naredba je bila ohranjena zaradi široko ukoreninjenega verskega čuta italijanskega ljudstva. Dajatev gre v breme dediča ali volilojemnika (čl. 629). Čl. 831 prejšnjega zakona se je omejeval na ugotovitev, da so splošne določbe v blagor duše neveljavne. Zato je novi zakon izpopolnil določbo in ji dal gornjo obliko ter odklonil predloge, ki so šli za tem, da bi se ustanovile v to svrhu posebne ustanove.

Splošne določbe v korist revežev so v prid revežem onega kraja, kjer je imel pokojnik ob smrti svoje prebiva-

lišče (domicil kot središče svojih interesov). Imovina preide v last občinskega podpornega sklada (čl. 650).

Neveljavne so odredbe in korist oseb, katerih izbira je prepuščena samovolji druge osebe. Ravno tako so neveljavna volila, katerih določitev je prepuščena drugi osebi (čl. 651, 652).

Pogojne določbe so dovoljene, bodisi da je pogoj odložen ali razvezen (čl. 653). Vsak pogoj, ki ovira oporoko (čl. 656), se smatra zakonu nasproten in kakor da ni bil niti postavljen (prepoved nove poroke). To načelo velja tudi za vse pogoje, ki so nemogoči, nasprotni javnemu redu ali dobrim šegam. Ravno tako se smatra kot nepostavljen pogoj, da naj se postavitev za dediča prične ali preneha z določenim dnem (čl. 654, 657).

Zmota v nagibu daje pravico za izpodbijanje oporoke, kadar izvira iz oporoke same in sloni zapustnikova oporočna volja edinole na tem zmotnem nagibu (čl. 624).

Ničen je dalje pogoj recipročnega poslednjevoljnega naklonila, kadar zapustnik zahteva, da se tudi postavljeni dedič ali volilojemnik njega spomni v oporoki (čl. 655).

Pogoji imajo vzvratno moč. Pri razveznih pogojih mora dedič ali legatar vrniti plodove, ki jih je sprejel po tem, ko se je pogoj uresničil (čl. 646).

XIII. Volila (čl. 649—675).

Volilo se pridobi brez posebne izjave o sprejemu. Če je bila voljena določna stvar ali pravica, ki pripada zapustniku, preide na volilojemnika lastnina odnosno pravica takoj z zapustnikovo smrtjo (čl. 649).; posest pa mora legatar zahtevati od osebe, ki ji je bilo volilo naloženo.

Osnovne določbe o volilih so ostale nespremenjene v novem zakonu in se ujemajo z neznatnimi izjemami z onimi odz.

Volilo zemljišča obsega tudi poslopja, ki so ob smrti na njem zgrajena, četudi so se zgradila po oporoki (čl. 667). Ravno tako obsega volilo tudi prirastek zemljišča, ki je nastal z nakupom med oporoko in smrtjo, če tvori z voljenim zemljiščem gospodarsko celoto.

(Konec prih.)